

FOAIA POPORULUI

Prețul Abonamentului:
 Pe un an . . . . . 2 fl. (4 coroane).
 Pe o jumătate de an . . . . . 1 fl. (2 coroane).
 Pentru România 10 lei anual.
 Abonamentele se fac la Institutul Tipografic în Sibiu

Apare în fiecare Duminică

INSERATE
 se primesc în biroul administrației (strada
 Poplăcii nr. 15.) — Telefon nr. 14.
 Cu șir armoni prima dată 7 cr., a doua oară 6 cr.
 a treia oară 5 cr.; și timbru de 30 cr.

Jupânul Schull.

(R. Ș.) Întemplarea nu mai face
 să-l cheme Schull. În colo sunt sute și
 mii ca el, care deși poartă alt nume —
 Ițig, Abraham, Șloim și altele de acestea
 — faptele lor însă se aseamănă într'o-
 laltă ca două picături de apă.

Eată de ce e vorba: un negustor
 jidov a fost prins că de ani mulți are
 măsuri mai mici decât poruncește legea.
 „Revista Orăștiei“ povestește faptul
 după-cum urmează:

Înainte cu vre-o zece zile s'a făcut în
 Orăștie o „interesantă“ descoperire. Dl Schull,
 Jidan negustor de frunte și om cu stare,
 avea dreptul vinderii de sare în mare pentru
 Orăștie și împrejurime. Dl Stefan Lorenz,
 Sas, vânzător de sare și d-sa, lua sarea dela
 dl Schull. I-se părea însă deochiată măsura
 întâiu'ui vânzător, și mergând la dînsul, a luat
 mai multe măji de sare. Afară îl așteptau
 doi finanți. Cu sarea pusă pe un car, a trecut
 îndată în altă prăvălie și măsurat-o de nou,
 și a aflat o lipsă de vre-o 11 kilograme la
 sarca ce cumpărase.

S'au dus finanții și au luat măsurile
 vânzătorului Schull, și le-au dus la casa
 orașului, și măsurându-le și pe ele, au aflat
 că ficcare chilă și măsură a lui, e mai
 ușoară cu câte 15 la sută, decum ar trebui
 să fie!

S'a pornit contra vinovatului cercetările
 de lipsă, și toți vânzătorii mai mici de sare,

ce au luat dela el, vor porni contra lui pro-
 cesse de despăgubire, vre-o 40, căci toți și
 mu't și multă vreme au fost păgubiți în acest
 chip de cătră dînsul!

Avem nădejde, că hoția va fi pe-
 deșită după lege. Ori-cum ar fi însă,
 un lucru de bună-seamă nu se va în-
 tîmpla: să fie despăgubiți sutele și miile
 de Români, cari au cumpărat dela Jidovul
 înșelător.

Dacă am ști, că faptul acesta s'a
 petrecut numai la Orăștie, n'am mai perde
 vremea stăruind asupra lui. Negustorii
 jidovi în toate părțile sunt însă la fel.
 Înșală pretutindeni și cât pot. Ei vin în
 sate sdrențoși, rupți de foame, rar între
 ei care vine cu o teleagă și cal orb, ci
 cei mai mulți numai cu „piuklu“, cum se
 zice: zdrențele și fluerița. În curînd își
 deschid apoi o mică prăvălie (duchian),
 în care țin cele mai trebuincioase săte-
 nilor. Ei dau pe așteptare, dar' iau în-
 zecit când e la plată... În câțiva ani își
 fac casă și pe când ajung să aibă copii
 mari, sunt bogați, adesea cei mai bogați
 în sat.

Atunci se schimbă însă. Nu mai
 vorbesc blînd și supuși cu Românii, ci
 ajung obraznici, poruncitori. Se poartă
 de par'că al lor ar fi satul, ear' moșnenii
 ar trăi din mila lor. Ei au ca ajutor și
 spriginitor în cele mai multe locuri an-
 tistiile comunale, ba chiar pe solgăbirîi,
 gendarmi și finanți, pentru-că toți acestia

se iau bine cu Jidovii. De ce? Fîndcă
 Jidovii au bani și sînt astfel stâlpi tari
 ai stăpînirii și spre ajutor tuturor oame-
 nilor stăpînirii.

Vina cea mai mare că așa se în-
 tîmplă, o au înșiși țeranii cari nu se știu
 păzi de aceste lipitoare ale satelor, ci
 cumpără tot dela Jidovi, în sîngele că-
 rora din neam în neam e să înșelele nu
 numai la preț, ci — eată, după-cum do-
 vedește cazul din Orăștie — și la
 măsură.

Credem însă, că încetul cu încetul
 frații noștri de pe la sate se vor lăsa de
 acest obicei rău: să îmbogățească pe Ji-
 dovi. Pentru-că, după-cum scrie și „Re-
 vista Orăștiei“, dacă Schull din Orăș-
 tie, care era negustor de frunte și om
 cu stare bună, se folosea în negoțul seu
 de astfel de măsuri, închipue-ți de ce fel
 de măsuri s'or fi folosind ceilalți „frați“
 ai lui, mai sdrențoși și mai nespălați ca
 dînsul!

Toți Românii buni se pună deci
 făgăduință, că nu vor mai călca în
 prăvălie ovrească, ci se vor duce nu-
 mai la creștini să cumpere.

Ear' comunele harnice românești,
 dacă nu au, apoi să aducă în sat ne-
 gustori de Români.

Altfel nici-odată nu o să scape din
 ghiarele Jidovilor.

FOIȚA.

Poesii populare.

Din Seliște

culese de Maria Nicolae Lasca.

Frunză verde poamă neagră
 Tu puicuță 'mi-ai fost dragă,
 Și de dragă ce 'mi-ai fost
 M'ai făcut din hătru prost.
 Dară na un leu bătut
 Și-'mi desfă ce 'mi-ai făcut,
 „Eu nimic n'am să-'ți desfac
 Pentru-că tu 'mi-ai fost drag!“

Cine strică dragoști dragi
 Care-'i corbii carnea 'n fagi,
 Ciolanele prin copaci,
 Cine strică dragoști dulci
 Care-'i corbii carnea 'n huci,
 Ciolanele prin butuci.
 Cine ne-a stricat pe noi,
 Pe noi, bade, pe-amîndoi,

Aibă casa cucului
 Și odihna vîntului,
 Că nici cucul n'are casă
 Și nici vîntul țeară-aleasă.

Frunză verde alunea
 Rea bucată-i dagostea
 Cine-apucă a o învîță
 Și nu știe a o purta,
 Ea e grea ca și peatra,
 Dar' cine-o știe purta
 E ușoară ca peana,
 Și cine-'i știe rîndul
 E ușoară ca gândul.

Foaie verde aluniță
 Aolică fa leliță
 Fi-'ți-ar pieptu-o grădiniță
 Și țitele lubiniță
 Și gura o fîntăniță,
 Măselele petricele
 Și buzele gizdurele
 Și limba o ciutorea
 S'adăpi pe neica din ea

Seara și dimineața
 Peste zi totdeauna.

De nu 'ți-ar fi, leleo, dor
 N'ai veni după obor
 Tremurînd cu capul gol,
 De nu 'ți-ar fi, leleo, milă
 N'ai veni după grădină
 Tremurînd cu furca 'n mână,
 De-aș muri de dor de drag
 Tîrg cu fete nu mai fac,
 C'am făcut eu tîrg cu tine
 Și-am pierdut firea din mine.

Foaie verde arțăraș
 Te iubi de copilaș
 Și-acum te duci și mă lași,
 Auleo ce foc mă calcă
 Neica mă lasă și pleacă
 Și pe mine nu mă 'ntreabă
 Par'că nu-'s de nici o treabă.

Cătră cetitori.

Ca foaia să se poată trimite cu înlesnire chiar dela începutul Anului-Nou ce se apropie, rugăm pe abonenții nostri ca să înceapă chiar de pe acum trimiterea prețului de abonament:

2 fl. pe anul întreg

1 fl. pe jumătate an.

Pe mai puțin ca jumătate an nu se primesc abonamente.

Rugăm trimiterea abonamentelor chiar de pe acum mai ales din cauză, că în luna Ianuarie vin deodată așa de multe mandate, încât cu toate-că lucrează câte patru inși, nu birue a le trece în carte și astfel și expediția foii adesea abia se poate face la două săptămâni după primirea abonamentului.

Abonenții vechi să lipească la mandat fășia veche, ear' cei noi să rugați să-și scrie adresa curat, să se poată ceti și întreagă, ca să nu fie încurcături cu posta.

Administrația
„FOAIA POPORULUI“.

Ferți-Ve de a cădea în ispită.

Sub titlul acesta „Revista Orăștiei“ publică în fruntea numărului seu mai nou un articol vrednic a fi adus la cunoștința oamenilor nostri din popor în cercuri cât mai largi. Îl reproducem și noi. Eată cum sună:

Cetitorii nostri și Românii de pretutindenea, sunt astăzi în curat cu aceea, ce va să însemne „Milleniul“ ce-l vor să-și Un-gurii în anul viitor la Pesta și peste toată țeara. E un tãmbãlãu pentru noi fără nici

un preț, care nouă nu ne poate pricinui nici o bucurie, cel mult întristare, făcându-ne să ne aducem aminte, că se împlinește într'adevăr o mie de ani, de când avem nenorocirea de a fi stăpâniți de niște oameni fără inimă față de noi, dela care mult am avut și avem de a suferi.

De ar ave numai nițel simțământ în trupurile lor, oamenii acestia ar trebui să vadă că noi nu putem sărbători cu ei împreună în acele zile! Dar' nu. Ei vor să ne silească, pe unde altfel nu merge, ear' pe unde pot, să amăgească bunul nostru popor, ca să sërbeze cu ei.

Vor să poruncească să se slujească în toate bisericile din țeară, rugăciuni în ziua bucuriei lor, la 2 Main 1896. Adecă vor să ne facă silă să mulțumim lui D-zeu că ne-a „miluit“ cu ei. Dar' aceasta e o prostie ce are să le facă mai curând amară acea zi, decât să li-o îndulcească.

Vor vedea.

Dar' eată ce au mai plănuț între altele. Și aceasta ne privește pe noi mai deaproape.

Din privilegiul milleniului lor, și având bani de risipit destui, adunați cu sila de pe la noi în contra voinței noastre, au plănuț să ridice un sat nou de tot lângă Pesta, care să fie o aducere aminte de milleniu. Satul are numai două uliți. Una e „ulița ungurească“, alta e „ulița naționalităților“. În ulița naționalităților zidesc câte una două case românești, sërbești, slovacești etc. Ca să samene casele cât se poate de bine cu cele locuite în adevăr de oamenii acestor neamuri, au mers comisii în sate de cele mai slăbuțe nemaghiare, și au luat de mustră casa câte unui om sărac și după chipul aceluia zidesc în satul cel nou.

Ca mustră de casă românească ei au luat forma unei case dintr'un sat slăbuț de lângă Petroșeni, din comitatul nostru, și așa au zidit.

Dar' nu se mulțumesc cu aceasta. Ei vor să aibă și câte un om din popor, adevărat Român, care să șadă în acea casă, ca apoi la milleniu să-l poată arăta, ca de comedie, acel sat, cu forme deosebite, cu case deosebite, oameni deosebiți și celelalte, cari ar înfățișa împreună viețuirea popoarelor în țeară.

Mai mult! La alaiul și tãmbãlãu lor, ei vor să ducă banderii de călăreți, earăși din toate neamurile, cari să defileze pe dinaintea

lor și a străinilor, voinđ prin aceasta să arete cum de bine încep unele lângă altele popoarele din această țeară, precum acele roiuri încep acolo în Pesta.

Și avem știre că vor să adune un banderiu de călăreți români de pe Valea-Fiului, după chipul și asemănarea banderului ce a întâmpinat pe Maiestatea Sa Împăratul, când a fost în 1889 la manevrele cele mari din giurul Devei.

Ar fi un vînzător al cinstei neamului seu acel Român, bărbat sau flăcău, bătrân sau tînăr, care ar primi să facă parte din un astfel de alaiu!

Neamul românesc întreg 'l-ar afurisi și acoperi cu blăstēm ca pe un renegat și lăpădat.

Pentru aceea noi atragem de cu vreme luarea aminte a tuturor Românilor asupra acestui lucru, și rugăm pe fiecare cărturar ce numai va auzi despre aceasta, să propoveduească tuturor cuvintele acestea și să desmante pe fiecare de a căde în uritul păcat ce mare rușine ni-ar face!

Cerșitor să fie, și mii de florini să 'ți-se făgăduiască pentru o zi, și să nu te pui, dragă Române, de arătare și de comedie în mâna lărmuitorilor și comedianților din Pesta din anul viitor!

Nici în casele acelea de minune făcute, pentru a arăta starea caselor țeranilor români din comitatul nostru, picior de Român să nu calce, nici în bandierul lor puiu de Român să nu poată prinde!

*

După știrile ce avem și noi, aceeași vînătoare se va face și în alte părți, pentru a găsi Români slabi ori nepricepuți ca să iee parte la alaiul milleniului, întocmai cum au făcut când cu demonstrația pusă la cale în Pesta pentru căsătoria civilă.

Așa stând lucrurile, sfaturile de mai sus ale „Revistei Orăștiei“ să 'și-le pună la inimă și să se țină de ele fiecare Român, și să urmeze lor, căci așa cere cinstea națiunii noastre!

Din Ticvanul-mare
culese de *Petru Istvan*, proprietar.
Măriuță din Țarova
Te-aș iubi dar' nuți știu vorba
Că 'ți-e vorba răsăfătată
Ai iubit Țarova toată,
Și Bănatul jumătate,
Ardealul a treia parte,
Vei fi plină de păcate.

Am un bade și 'mi-e drag
Da-i departe într'alt sat,
Vine seara târzior
Și-l aștept cu-atâta dor,
Și nu-mi vine singurel
Ci cu dorul după el,
Și când pleacă la amezai
Mă 'ntreabă ce lucru azi,
Dară, bade, ce-oi lu'ra
Că gândesc la dumneata,
Ziua este num'un pic
Și nu lucru mai nimic,
De s'ar țese pânza 'n baltă
Fără ită, fără spată,

Fără leac de suveicuță
Ar țese și-a mea drăguță,
Frunză verde de macriș
Tinerea mândră am prins,
Tinerea și frumușea
Să te tot desmerzi cu ea,
Când se spată cu săpon
Are față ca de domn.

Din Jertof

culese de *Ilie Sërbu*.

Frunză verde trei bujori
După Paști în sărbători
Când e câmpul plin de flori
Pusei gând să mă însor,
Numai Lena preoteasă
Nu mă lasă să fac casă,
Ci imi pune înainte
Câte nu-mi mai vin prin minte,
Câte 'n lună câte 'n soare
Să nu fac însurătoare.

De cine dorul se leagă
Nu ține glumă și șagă,
Și de mine s'a legat

În grea boală m'a băgat,
Bolesc boală pe picioare
Și nimica nu mă doare,

Inimioara tot mă 'ntreabă
De ce-s tînără și slabă?
Tristă slabă voiu tot fi
Ce am pierdut, n'oi mai găsi.

De pe Crișul-repede

culese de *Petru Cipou*, învățător.

Tu, bade, când vei muri
Eu mă prind că te-oiu jeli,
Tot cu poale de bumbac
Ca să știi că 'mi-ai fost drag,
Cu frimbie neagră 'n chică
Te-oi jeli ca pe-un vlădică,
Cu frimbie neagră 'n brâu
Te-oi jeli ca pe-un birău.
Da uitași, bade, uitași
De când tu mi-te rugași,
Să te las la noi sub nuc
Să-ți dau gura ca s'o țuci,
Uitași tu că 'i-am prins bine
De nu mai joci tu cu mine.

— Din trecutul nostru. —

Mihaiu-Viteazul.

— Istoria Țării-Românești. —

Sultanul Murat al III-lea, cel-ce a dat lui Mihaiu steagul și toiagul, semnele domniei, a murit la 1595.

Îi urmează fiul seu Mohamet III. Îndârjit de cutezanța tinărului voevod român, el îndată-ce urcă tronul împărăției turcești, trimite asupra lui Mihaiu pe cel mai vestit general al seu, pe Sinan-Pașa, mare Vizir. Și nu cu o armată fie-ce, ci cu 180.000 de Turci, parc'ar fi plecând contra unei împărății cât a sa de mare, nu asupra unui cuib cât era pe-atunci Țeara-Românească, fără Moldova. Primejdia pentru Mihaiu era mare. În Moldova nu era nime domn, că tocmai omoriseră pe Aron; dela Unguri nu putea primi ajutor, căci craiul lor avea nuntă, n'avea voe de bătae, și așa rămas singur, Mihaiu își trimise familia la Sibiu în Ardeal, ear' el își strânse în grabă 8000 de voinici și se duse la Giurgiu să impedece clădirea podului ce Turcii începuseră peste Dunăre, ca să treacă.

O săptămână întreagă îi neliniști el pe dușmani, dar' ceata tare de Turci isbuti să treacă Dunărea și să-l iee pe la spate. Mihaiu se împotrivi cu eroism, dar' fu silit să dea înapoi. El se retrase într'o strimtoare numită *Valea-Călugărenilor*, ear' Sinan-Pașa sfârșind podul, se revărsa cu trupele sale ca un potop peste mica țerișoară, și o ia după Mihaiu.

Valea Călugărenilor însă era foarte pricioasă pentru o armată mică ce are să stee stavilă uneia mai mari. Ea e lungă și strimțată; pe alocurea abia încap 12 oameni alătura. Sinan trebuind să înainteze pe aci nu putea face întrebuintare de mărimea oastei sale, ci numai de puținii ce-i putea desfășura în front,

asa că Mihaiu se măsura cu puterea inimică deopotrivă. Mihaiu mai adunase 8000 oșteni, între cari și ajutor din Ardeal și la 13 August 1595, armatele dușmane stau față 'n față la Călugăreni: 180.000 Turci cu 16.000 de Români, adecă pe tot Românul 11 Turci! Sinan se minuna de atâta îndrăsneală, și ținea ca sigur că are să se aleagă praf de armata românească. Și totuși n'a fost așa! Românii arzând de dorul și setea ce se trezise în ei de a-și răsbuna pe Turci, chemară de trei ori numele lui Isus și se aruncară asupra păgânilor. Fură nevoiți însă a se retrage, perzând 12 tunuri! Într'aceea un general al lui Mihaiu isbutește a lua îndărăt 2 tunuri și a le pune la loc priincios, întru apărarea podului de peste riuțelul Neilov ce aveau să-l treacă Turcii pentru a ajunge la lărgământ și a putea apoi bate pe Români.

Mihaiu se pune cu 300 de oșteni la capul podului, un căpitan al seu, Cocea, cu 200 de oșteni de-o lature în coasta Turcilor și generalul cu celelalte 2 tunuri în altă coastă! Și s'a încins o luptă nebună și groaznică! Mihaiu cu o secure ostășească în mână se asvirle între Turci, taie la căpitani în dreapta și stânga și se întoarce ear' înapoi neatins! Aceasta a stîrnit un curagiu de nedescris în oștenii sei.

Dar' eată a ajuns Sinan la pod și l'a trecut! Mihaiu 'i-se aruncă în față, căpitanul Cocea îl lovește din o coastă, generalul cu tunurile îl fulgeră din altă coastă și-i zdrobesc și-i răresc șirurile, în chip îngrozitor!

Turcul își incoardă toate puterile, dar' și Mihaiu cu ai sei. Turcii sînt împinși înapoi; se amestecă și se încurcă călăreții cu tunarii și cu pedestrașii, și se face o învălmășală de vai de capul lor. Românii dau înainte și-i gonesc spre un loc tare mocirlos, în care se în-

gloadă și înecă calcați de ai lor proprii, mulțime de generali și căpitani turci, ear' Românii îi urmau și-i tocău în cap pe acolo prin bălți! Sinan însuși a căzut și se și potopea de nu-l cunoștea și scoțea din noroiu un soldat al seu. Dar' era prea târziu. În tabăra turcească se lățise vestea, că Sinan, Împăratul lor, a perit, și groaza îi cuprinse pe toți și își perdură capetele și o luară la fugă și mai virtos. Românii puseră de nou mâna pe tunurile pierdute trimițând moarte din ele dușmanilor. Mihaiu ca un profet mergea în fruntea oștenilor sei nebuni de curagiu și bucurie. Și o zi întreagă, de dimineața până pe întunec, nemâncați, nebeuți și fără o clipă de odichnă, ei tot bătură în Turci. Seara s'au pus să se ospéteze, căci aveau prăzi și averi luate dela Turci, minune mare: tunuri, cai, cămile și steaguri, — până și steagul cel verde al lui Mohamed, despre care Turcii cred că nu-l poate atinge dușman, căzuse în mâinile Românilor. Trei mii de Turci 'și-au lăsat vieța acolo, ear' Români abia câteva sute. Ceia'alți păgâni s'au retras goniți de Mihaiu, spre București; aci au făcut pagube mari, dar' Mihaiu primind și ajutor din Moldova dela noul domn *Stefan Răsvan*, îi gonește după crunte ciocniri, spre podul de peste Dunăre.

Ei erau aproape de pod, grămădiți, când Mihaiu se aruncă asupra lor din spate și neașteptat! Turcii dau năvală spre pod și pe el, să treacă, dar' când sînt încărcăți mai bine, podul se rupe în două și cel puțin 18.000 Turci per în valurile apei, afară de cei potopiți pe țărmi de Mihaiu și de cei cari au sărit de bună-voe în apă de groază să nu fie prinși de vii!

Astfel se sfârși atâtăia luptă mare a lui Mihaiu Viteazul, lupta rămase vestită sub numele „*Lupta dela Călugăreni!*“

Baladă.

Culeasă de *V. Sala*, inv.

Colo sus pe Crișu 'n sus
Unde-am fost și unde nu-'s
Șede-o fetiță 'n curțițe
Și meliță posponițe.
Ea din graiu așa grăia:
— Vino, Voină, de mă ia
Nu-'mi mai seca sufletul
Ca și vântul pământul,
Soarele rozoarele
Bruma busuioacele.
— Voina din graiu îi zice:
Ba eu zeu nu te-oi lua,
Că-ai un frate ca și mine
Joacă-'i calul ca și-al meu
Și se poartă 'n portul meu.
Și e mare vânător
Și mă tem că m'a pușca,
De omori pe frate-tău
Eu pe tine că te ieu
— Du-te în câmpul „Rotelat“
Că este-un arbore 'nalt

De el un șerpe legat,
Din gură sânge-'i picură
Din coadă venin picură,
Du-te tu și spriginește
Și fratele 'l otrăvește.
Nice un cias nu trecu
Până 'n câmpul Rotelat fu,
În pahar că spriginește
Și acasă se grăbește,
Pe frate-seu întâlnește
Și din graiu așa-'i grăește:
— Na vin roș' din nunta mea
Că vrea Voina să mă ia,
Frate-seu cum a gustat
El de loc c'a răposat...
Eară ea din graiu grăia:
Vină, Voino, de mă ia
C'am ascultat sfatul tău
Am omorît pe frate-meu,
— Ba eu fată nu te vreau
Nici eu, nice Dumnezeu,
Că dacă ti-i mânia
Și cu mine-'i face-așa.

Colindă.

Culeasă de *Vasiliu Sala*, învățător.

Este, Doamne, ce-s mai este*)
Este-un leu, un căne rău,
Unde măi Mirel oile?
Da la un munte
Făr' de oi,
Dintr'o sută
'Ți-oi da zece
Îi din zece
D'un berbec.
Da leul se mânia
Cu Mirel dâncă dăde
Din pământ până 'n genunche,
Da Mirel se mânia
Cu leul dâncă dăde
Din pământ până 'n grumazi,
Mirel din graiu grăia:
Credincioasă sluga mea
Adă-'mi lance de acoale
Și pe leul că 'mi-'l taie.
O 'nchinăm de sănătate
La toți câți de ea-aveți parte.

*) După tot rîndul ce se zice de 2-ori se zice Leri Doamne-Leru.

Legea comunală.

(Urmare.)

§. 146. Fiecare comună e îndatorată a griji în toată regula asupra direcțiunii așezămintelor de binefacere și culturale susținute de ea, și a cerceta punctuos socotelile aceloră în fiecare an în adunarea generală de primăvară.

§. 147. Comunele sînt îndatorate a manipula potrivit chemării lor și fundațiunile de sub îngrijirea lor cu aceeași grije ca și averile proprii.

Despre acestea e a se subșterne adunării generale în fiecare an socoteala regulată.

Capitolul X.

Rîndueli felurite.

§. 148. Privitor la pustele de sine stătătoare și la dealurile de sine stătătoare, privitor la care s'au împlinit prescriesele §§ lor 20 și 21 ai art. de lege XVIII din 1871, dacă aceste au de gând să se alătore la altă comună învecinată de pe teritoriul aceluiași comitat: — desfacerea de comuna de până acum se îngăduie:

a) dacă aceasta o cere proprietarul deșertului (pustei), ori al dealurilor, sau cea parte a proprietarilor deșertului și a dealurilor, care plătește mai mult de jumătate din darea directă către stat a pustei ori a dealurilor; mai departe:

b) dacă această nouă alăturare se dovedește a fi mai bună, prin apropierea mai mare a deșertului (pustei) ori a dealurilor, prin ușurarea comunicațiunii și prin lipsă din punct de vedere administrativ; în sfîrșit

c) dacă comuna, de care s'au ținut până acum deșertul (pusta) ori dealurile, nu ajunge în urma ruperii de către ea în neputință de a-și împlini datorițele ce i-le aduce legea.

Asupra cererii ține pertractare: dacă e vorba de comune mici și mari — pretorul; dacă însă e vorba și de orașe cu magistrat regulat — vicișpanul, cerînd părerea comunelor interesate. Dacă pertractarea a ținut-o pretorul, el trimite vicișpanului sfîrșitul acesteia, alăturînd la acesta și părerea sa proprie.

În amîndouă felurile hotărăște în instanța întîie vicișpanul, în contra hotărîrii căruia se poate apela în timp de 15 zile la comitetul administrativ al comitatului, de aci în timp de alte 15 zile la ministrul de interne.

În felul îngăduinței de alăturare, întrebările ivite privitor la averea sau datoriile

comunei, se hotărăesc potrivit §-lui 156 al acestei legi.

Dacă proprietarul sau proprietarii vreunui deșert (puste), ori ai dealurilor sau ai ori-și-cărui teritor de economie de sine stătător, doresc să se alătore la o comună ce zace pe hotarul unui alt comitat, încorporarea unei astfel de pustei, dacă s'a făcut învoeala între cele două comitate, se poate îngădui de către ministrul de interne, avînd să facă mai apoi dietei înștiințare ulterioară; la din contră e de a se face numai pe calea legii.

§. 149. Purcederea descrisă în §. 148 e de a se ținea și privitor la acele părți de loc aparținătoare pustei sau hotarului comunal, cari sînt înlăntuite în teritoriul vre-unei alte comune sau al vre-unui oraș cu magistrat regulat sau și atunci dacă de comuna aceea, la care sînt alăturate sînt despărțite prin pedeci firești (riuri, șir de munți și alte asemenea) astfel, încât alăturarea lor la altă comună sau oraș cu magistrat regulat din nemijlocită apropiere se dovedește ca cerută în același mod atît din punct de vedere al interesului proprietarilor, cît și al administrațiunii.

Dacă alăturarea vre-unei părți de teritor ce se ține de-o comună sau de vre-un oraș cu magistrat regulat, la comuna sau orașul cu magistrat regulat din apropiere o cer trebuințe de administrație mai înaltă, mai ales polițenești: aceasta o poate rîndui ministrul de interne, și atunci când lipsește cerința cuprinsă în p. a) al §-lui 148.

§. 150. Schimbarea orașelor cu magistrat regulat în orașe cu jurisdicțiune proprie, — o îngăduie dietea țerii.

Ear' despre aceea, ca pusta (deșertul) să se prefacă în comună, mai departe comuna mică în comună mare, comuna mare în oraș cu magistrat regulat, și din contră ca orașul cu magistrat regulat să se preschimbe în comună mare, comuna mare în comună mică, sau ca oare-care comună, lăpădându-se de starea sa de până acum, să se alătore la altă comună sau ca pusta prefăcută în comună să se alătore earăși ca pustă la vre-o comună hotărăște ministrul de interne între marginile §§-lor următori, ascultînd pe comunele și părțile interesate precum și pe respectiva jurisdicțiune (comitatul).

§. 151. Dacă comuna mică voește să se prefacă în comună mare, sau comuna mare în oraș cu magistrat regulat, cei-ce cer pre-

facerea își aștern cererea lor la comitat și au datorința a dovedi:

a) că această transformare o cere cea parte a locuitorilor și proprietarilor comunali, cari plătesc la olaltă mai mult de jumătate din întreagă darea directă către stat a comunei;

b) că pentru împlinirea datorințelor, ce li-se cer în urma acestei schimbări au putere spirituală și materială îndestulitoare;

c) la transformarea comunei mici în comună mare e de a se mai dovedi, că cealaltă comună mică sau celelalte comune mici rămân în stare de a susține și mai departe cercul notarial, sau că se pot alătura potrivit scopului la vre-un alt oare-care notariat cercual.

Dacă s'au dovedit toate cele de mai sus, preschimbarea nu se poate respinge.

(Va urma.)

Sate harnice.

Moroda (comitatul Aradului), 10 Dec. 1895.

Cu mare bucurie vin a vă vesti, că în urma scrisorilor „Foi Poporului“ de a lua cît se poate toate din mâinile Jidanilor, Români Morodani au ascultat acestor bune sfaturi.

Cu începerea dela Anul-Nou, vom ave și noi aci, un arîndaș român, chiar abonent al „Foi Poporului“, cu numele Mitru Nica, făcînd așa cu putință să nu mai dăm banii noștri scumpi, decît ear' la ai noștri, — creștini, — cari nu caută numai să sugă poporul ci caută totdeauna căile de înlesnire în traiul poporului nostru român. Tot așa au urmat și comunele Ermata și Seleuș.

Cît ne este bucuria de mare, ne este scârba și rușinea de purtarea preotului nostru Moise Ghergariu, care nu se rușinează a nu sprigini numai cauza aceasta atît de frumoasă, ci merge până acolo, că chiar în public vorbește și disgustă poporul, îndemnându-l de pe acum să nu meargă și să nu cumpere dela Români, ci tot dela Jidanul, zicînd:

„Ce se ocoșește Mitru Nica de a cumpărat regalia, el șie ce este aceea? Lasă că vom vedea noi cum va bucta! Noi nu lăsam arîndașul nostru vechiu să peară, căci face și mai bună rachie!“

Eată, domnule redactor, ce e în stare un preot român să vorbească și să facă, în loc să îndemne și să spriginească o așa treabă.

Bujor.

Din Gâmbuțiu

culese de Iosif Fărăian.

Pe-o margine de pămînt
Merge badea sîmînînd
Mândra după el plîngînd
Și din graiu așa grîind:
— Ce sameni sî se ese foc,
Dacă n'am avut noroc,
Ce sameni sî se ese pară
Dacă n'am avut tigneală

*

N'avu dracul ce lucra
Făr' mî n'vețe a juca,
N'avu dracul ce-mi mai spune
Făr' m'a n'vețat sî fur prune,
Dela prune m'a legat
Ce rușine m'a mîncat!

*

Mândră la voi în poiată
Stă sărăcia legată,
Mergemumă-ta s'o mulgă
Ea se întoarce s'o împungă!

Din Vrani

culese de G. Muntean.

Frunză verde din pădure
Toți voinicii știu sî fure
Fete mari cu ochi de mure,
Dar' pe mine nu mî n'trec
Că eu fur fete de grec,
Care-s albe ca și neaua
Și cu ochii ca mîrgeaua.

*

Nu știu Doamne eu n'am pace
Toată lumea rîu îmi face
Numai băla mî face bine
Că aleargă după mine
Peste dealuri și coline!

*

Frunză verde de gorun
Ea eși, mîndră, până n drum
Că am o vorbă sî-ți spun,
Ori eși, mîndră, în grădină
În grădină lângă gard
Că-am vorbă de n'trebat,
Ba eu, bade, am bărbat,
Și eu bălo am muere,
Numai inima te cere.

Altele

culese de Iosif Irimie.

Foaie verde de hemei
Slabă-i mîntea la femei,
Dar' mai slabă-i la bărbat
Că umblă noaptea turbat,
Vine-acas' cu capul spart!

Foaie verde trei masline,
Cine-i mînios pe mine,
Creasca-i labe ca la căne,
Cine-i mînios pe noi
Crească-i coarne ca la boi,
Cine-i rîu pe mine n sat
Sî-i iese ochii din cap.

Frunză verde de-alior,
Oamenii se fac ciopor,
Frunza a îngăbînit
De pețit vreme-a venit!
Fata se va mărita
Care punga-i va suna,
Cea săracă și frumoasă
Va fi netrebuincioasă!

Lupta în comitate.

Dela Arad.

În 16 și 17 luna curentă s'a întâmplat alegerea diregătorilor dela comitat, în Arad. Alegătorii români încă cu o zi înainte au ținut sfătuirii cu scop de a se pune în candidație la alegeri și Români. S'a hotărât în această sfătuire, că dacă nu se va isbuti să vie și Români în candidație, să nu fim în nelucrare, ci să votăm pe aceia, pe cari comitatul nu 'i-a candidat în locul întâiu. Dar și aci s'a adevărit zicala bătrână, că omul își pune în gând și D-zeu face. La începutul alegerilor unul dintre conducători, dl M. Velici a vorbit, și în limba română a cerut ca să fie și Români candidați de protopretori. Firește că după această cerere n'a putut să lipsească strigătele jidano-maghiare de „abzug, eláll, beszéljen magyarul“ (jos cu el, absta, vorbește ungurește!) Și cum nu, ca un „oláh“ îndrăznește să ceară slujbași de români și încă în limba „oláhă“, ceea-ce nu s'a mai pomenit doară de când există comitatul Arad. După acestea ce se vezi, fișpanul contractează cu ai noștri, ca noi să votăm pe cei mai iubiți ai comitatului și ei apoi vor alege la Hălmagiu de protopretor pe Românul Mladin. Ai noștri s'au și ținut de cuvânt până în capăt, votând pe dragii comitatului. Cu Pecea s'au început alegerile și cu Hălmagiu s'au sfârșit. Mai bine zis cu slugărnicie s'a început și cu un fiaseo s'a sfârșit. Căci când s'a pus în candidare de protopretor la Pecea fiul fișpanului, un copilandru abia de 26 de ani, alegătorii au erupt în strigăte de „să trăească!“ să-l vedem; și cu toții au votat pentru el. Când la urma urmelor vine rîndul de a se alege protopretor pentru cercul Hălmagiu, partida comitatului la rîndul ei s'a arătat recunoscătoare și în gură mare a început să strige, că Csukay le trebuie, în urma căruia fișpanul îl declară de ales. Eată că se adevărește tot mai mult, că cu Maghiarii noi nu putem ave nimic laolaltă.

SCRISORI.

Bozovicu, 20 Decembrie 1895.

Domnule Redactor,

Stiind noi, că mult prețuita „Foaia Poporului“ este făcută anume pentru popor, ca el să-și poată spune în ea tot năcazul seu și toate întâmplările spre înștiințare, așadară ne-am ruga și noi să dați loc următoarelor noastre rînduri:

Românii din Bozovicu înainte cu câțiva ani aveau pădurea împreună, și era păzită de 2 gornici de pădure, cari au introdus-o în stare bună, până-ce veni desființarea Graviței atunci veni pădurea în două părți împărțită, jumătate lua erarul și jumătate lua comuna așadară avurăm la pădurea noastră comună earăși 2 gornici, cari erau și din comună și de prin alte sate vecine, cari o păziră bine și fără de nici o falinea și în pace bună și conțelegere, până-ce veni un mișel de gornic român de al nostru, săvge în opinci crescut, cu numele jupânul David Popisti.

După aceea începî el a se lăuda, cu așă cerbecie neîntrerupt, că el va fi cel mai bun păzitor de-a crește acea pădure, dară fără de nici un scop îi fu toată lauda, căci pădurea era crescută de alți vrednici, nu ca dînsul, căci la din contră o dete Jidanilor și Viriștilor de o tăiară de speculațiune: fiindcă se bucura și el să-și facă ale lui lemne de casă printre aceea, și după-ce băgară poporenii

de seamă se făcu imbulzale și se retrase și Holzschlagul comunei dela locul numit *Pojana Cioarei*; numai fu prea târziu, că jupânul David, om slujbaș cum el se ține, a tăiat lemnele în luna lui Maiu cu frunza verde, care nouă nu ne da nici pe vremea slobodă și mai faci astfel comunitații de avere încă o dauna de vr'o 200 fl.

Marcu Adamescu,
econom.

Vaidasig, în Decembrie 1895.

Domnule Redactor,

Fiind trimis subnotarul nostru Baksi Pál la noi în comună în 19 Octomvrie a. c., pentru a lua socoata pe anul 1895, a comunei Vaidasig, subnotarul a început a ceti socoata în limba maghiară, ceea-ce comitetului nu 'i-a plăcut, fiindcă întreg comitetul sta numai din Români și nu pricep limba maghiară.

Și 'l-a lăsat dl jude Teofil Pop, om cu bună creștere și ales numai de acum ca jude, până-ce a gătat cu socoata, adică cât e venitul și cât e cheltueala comunei Vaidasig.

În fine a început dl jude și a zis cătră subnotarul sus amintit: Fii bun, dle subnotar și explică socoata la oameni din punct în punct și încă în limba românească, ca să înțeleagă oamenii, însă subnotarul a zis ungurește (én nem tudok oláhul), adică: „eu nu știu românește“. Dl jude Teofil Pop a zis că: „dacă d-ta nu știi românește, nici eu nu știu ungurește“, cu toate-că știe. Astfel subnotarul s'a dus cu buzele umflate din comună.

Paul Stanciu,
învățător.

Onorată Redacțiune,

În prețuita foaie ce o redigăți în nr. 48 din 26 Noemvrie a. c., un „alegător“ subscris din cercul Firigihazului, descriind alegerile de reprezentanți în congregațiunea comitatensă, sub litlul de „Lupta în comitate“ între altele despre mine susține a fi scris cu țidule, nefăcînd amintire că ce fel de țidule.

Că eu în ziua aceea ori înainte de alege aș fi scris țidule, sau aș fi sfătuit pe cineva a vota pentru unul ori altul, este cel mai mare neadevăr. Resping cu indignare dela mine acea presupunere de a fi servit eniva cu scrierea țidulelor, adăugînd că după-cum înainte tot astfel și în ziua alegerii am ținut prelegere regulată cu copii dela școală, fără a face nimărui servicii de care „un onest (?) alegător“ susține a fi făcut.

Firigihaz, în 12 Decembrie 1895.

Cu toată stima:
Ioan Cismașiu,
învățător.

CRONICĂ.

Nu-și dau pace. Dl Teodor Necșa, învățător în Sadu (lângă Sibiu), ne scrie următoarele: „În procesul pornit împotriva stimatelor d-șoare din Sibiu, din pricina purtării frumosului tricolor românesc, subscrisul am avut și eu fericirea de a sta pe banca acusaților. Afacerea până în ziua de azi nu este terminată încă. Acum însă mă trezesc cu o nouă citațiune, tot pentru purtarea de colori străine (adece ale noastre), de astă-dată însă la „pretura cercuală din Sibiu“. Ce va urma, vom vedea!“

Pentru tricolori. Ni-se scrie: Economul Petru Florea din Baia-de-Criș, din iubire și dragoste cătră neamul seu, la sərbă-

torile Rusaliilor din anul 1894, a purtat la piept și la grumazi tricolorul românesc. Doi gendarmi însă le-a simuls cu putere și au făcut arătare la pretură. Acum, după un an și jumătate este pedepsit la 2 zile închisoare și 10 fl. bani, ceea-ce din partea oficiului vice-comitatens sub nr. 374/95 se lasă în loc, pe motivul, că prin aceasta se vatămă „idea de stat“, „az állam ferileti fenhatóságot sérti“, economul în chestiune s'a declarat că nici nu mai recurează la alt for, că știa că fuzadar, și astfel acum își va începe pedeapsa.

— Înaintea preturei cercuale din Sibiu au fost citați și s'au și prezentat dnii învățători: Teodor Orlea și Pompiliu Bânda din Porcești, Nicolae Sécarea, Irimie Roman din Tâlmăcel și Teodor Necșa din Sadu. Ei au fost citați la cererea gendarmilor, cari 'i-au învinovățit pentru-că în 3/15 Maiu a. c. au purtat cu toții tricolorul român, împreună cu băieții de școală, cu cari au fost afară la verdeață, și au cântat mai multe cântece naționale. Gendarmii au fost năcăjiți pentru-că nime nu a luat tricolorul de pe piept la porunca lor. Pretorul Putkovsky, care a ascultat pe învățători 'i-a luat după scurte întrebări, spunînd și el, că nu găsește nimic de pedepsit în faptul că au purtat tricolorul român.

„Revista Orăștiei“ — mai mare și mai ieftină. În numărul seu mai nou „Revista Orăștiei“ vestește pe cetitori că: „direcția Institutului tipografic „Minerva“ ca editoară și conducătoare a acestei foi, a hotărît însemnate îmbunătățiri pentru anul al doilea al „Revistei Orăștiei“. Și anume:

„Începînd cu 1 Ianuarie 1896, „Revista Orăștiei“ va apare în format mai mare ca cel de până aci, avînd patru coloane, ear' prețul ei va fi scăzut dela 4 la 3 fl. pe an! Și cu toate acestea se va tipări și în viitor pe hârtie tot așa de fină și cu același tipar frumos și curat!“

Din parte-ne recomandăm cu toată căldura spriginului publicului român această foaie. Românii din comitatul Hunedoarei au datorință sfântă a abona toți această foaie ce în întâia linie de ale lor treburi se ocupă, — dar și în afară de comitat în fiecare comună ar trebui să fie măcar câte un număr din „Revista Orăștiei“, fiind foarte bine scrisă și apărătoare credincioasă a tot ce e românesc, precum se poate vedea și din articolul ce reproducem dintr'însa. A se scrie după dînsa la Orăștie (Szász-Város).

Parastase. Ni-se scrie din Beiuș: În 3 Decembrie st. v. s'a ținut parastas pentru aducerea aminte despre marea viață și faptele-și „ca brilante șir de șir“ ale marelui apostol al Românimii „Andrei baron de Șaguna“. Parastasel s'a început cu predica domnului archidiacon Nicolae Diamandi, în care ne arată faptele și meritele marelui bărbat, care ne-a răscumpărat maica noastră biserică din mâinile și de sub jugul slavismului, a dat bisericii sale gr. or. autonomia, care o are și azi, sub el s'a ținut primul congres național bisericesc, el a pus fundamentul „Asociațiunii Transilvane“; la fine îi îndeamnă pe ascultătorii sei, că avînd totdeauna înainte ochilor faptele mărețe ale acestui bărbat să lucreze umăr la umăr pentru bunăstarea bisericii ortodoxe române, și a poporului atât cercat de relele timpului. La acestea corul sub conducerea neobositului și iubitului I. Papp j. a cântat „La mormîntul marelui Andrei baron de Șaguna“ de Z. Boiu, atât de jelos, încât mai mulți din ascultători au lăcrimat.

Alt parastas s'a ținut pentru marele Mecenate al studenților gr.-ort. Nic. Zsiga. Ca Andreiu Șaguna în Transilvania, așa și acesta în Bihor, fiind unul din cei de frunte comercianți în Oradea-mare, a lucrat întru înaintarea culturală a poporului bihorean. În testament a lăsat să se facă o fundațiune în Oradea-mare, ear' alta în Beiuș, cari an de an dă ajutor la zeci și zeci studenți săraci, cari eșind în viață umăr la umăr să se pună la lucru pentru luminarea poporului român și bunăstarea bisericilor lor.

*

Incă o victimă. Din Hațeg ni-se scrie, că bravul învățator N. Trimbițoiu (din Grădiște) a primit ordinul ca pe 27 c. să fie la temnița din Seghedin, osândit fiind de tribunalul din Deva, pentru pretinsa agitațiune.

*

Avis. Sântem rugați să publicăm următoarele: Am onoare a aduce la cunoștința on. public, că după absolvarea cursului de massagerie și flotat, la institutul renumitului prof. Dr. Glük în Budapesta m'am stabilit în Lugos, unde mă pun la dispoziția on. public în tot timpul ca masseur servind cu toată acuratețea și promptitudinea. *Ioan Dragomir, Lugoj (Cetatea-Vechă) nr. 22.*

*

Mulțumită. Ni-se scrie: O femeie drept-credincioasă cu numele Elena Bățoiu, năse. Banaciu din Lugojul-inferior (din comit. Bihor), locuțare în Lunșoara, văzând că comuna sa natală este lipsă de o rugă (res-tiguierea Domnului Christos), condusă fiind de simțul religios a făcut ruga în preț de 60 fl. v. a. Frumoasă jertfă creștinească.

*

Introducere. Ni-se scrie: După-cum e datina, ca protopopul tractual să introducă în parohie pe preotul ales de popor, astfel s'a întâmplat și în comuna noastră. Duminică în 1 Decembrie st. n. anul 1895 s'a făcut prin domnul Teodor Filip, protopop gr.-or în Lugojul-de-sus, introducere în sf. biserică cu toată solemnitatea în fața unui public numeros (prin domnul Teodor Filip, protopop gr.-or.) a preotului Alexandru Popescu ca capelan cu drept de ereditate lângă veteranul Petru Baticiu din parohia gr. or. Lunșoara. Aflu deamă a se publica această introducere, căci avem speranță, că am ales un preot vrednic, care își pricepe chemarea sa și se va nisul întru luminarea turmei sale, poporul chiar în timpul present are lipsă de conducători vrednici.

*

Din Jertof primim următoarele: Un bogătan cu numele Iancu Sava mai anul trecut a dăruit sfintei biserici un prapor roșu de mătasă și astă-primăvară a zidit o fântână în hotarul comunei pe spesele sale. E om bun și temător de Dumnezeu și a fost și la Cluj, la procesul Memorandului. E numai dtnsul cu soția sa Călina și are un ficior, e notar în Bosneag, cercul Moldovei, care și dtnsul e un Român bun. În una din zile a venit cu soția în comuna noastră și a invitat pe dl Traian Murgu cu soția sa Maria și pe Corneliu Panciovan cu sora Iulca să cânte bucăți naționale și de ale martirilor.

*

Români inconștii de datorință. Din Tudora-maghiară, comitatul Cojocnet, ni-se scriu următoarele: Comuna Tudora-maghiară constă din 110 familii române, 28 familii maghiare și 4 jidane. Ocupațiunea poporului este economia, care însă fiind neglijată, majoritatea poporului a ajuns la o stare materială deplorabilă. Cei mai mulți sânt în-

glodați în datorii la Jidani, cari au venit cerșind în sat înainte cu vre-o 25 ani, ear' astăzi au cuprins aproape toate moșiile țeranilor. Corupțiunea morală a poporului constă în aceea, că înclină spre Jidani, cărora așa zișind se închină și pentru o cantitate mică de rachiu sânt capabili de cele mai neromânești fapte. De această stare s'a folosit și părintescul guvern, dispunând a se ridica în sat o școală de stat. 'I-a succes solgăbirului în ciuda protestării dlui avocat Emeric Pop și a dlui Alexandru Bohățel, încât în 7 Dec. s'a deschis școala de stat cu mare alai și vioiciune. Bietul nostru popor din numita comună trebuie să contribuiească acum și la această școală pe când și cea confesională gr.-cat. abia se poate susține — și aceasta numai din cauză, că atât de mult 'și-a uitat de datorințele sale și s'a dat pe mâna Jidanilor! *Dariu.*

*

Din Săcele ni-se scrie: Duminică în 12 Decembrie a. c. locuitorul din Bácsfalu Alexe Ciopală, neguțător de produse crude, venind dela gara Dêrste însoțit de un cumnat al seu, a căutat pe un tovarăș la birtul din Bácsfalu. Eșind din birt a fost atacat de 4 ciangăi: Gödri Márton, Boskadi și frațele seu, Ugron (?) János și Székely Mihály, cari 'l-au bătut cu bețele atât de înfricoșat, încât numai pe brânci a putut scăpa în birt, țș-nindu 'i sângele din cap șiroi. Cumnatul seu, care umbla să-l apere a căpătat și el vre-o trei patru lovituri. Ciangăii au atacat fără-ca să li-se fi dat cea mai mică ansă. De multă vreme au ciangăii poftă de bătaie și de sânge. Eată ce buruieni primejdioase ne-a sădit guvernul maghiar pe aci!

— Tot din Săcele ni-se scrie, că d'n 14 învățatori, câți sânt aplicați acolo, nime nu a voit să primească a face conscrierile pentru „Mileniu“ decât învățatorul Spiridon Grama din Turcheș, care pentru 10 fl. s'a băgat slugă la dârloagă. *Un secelean.*

*

Atentat contra unui notar român. „Tribuna“ află următoarea tristă întâmplare: În comuna Pilul-mare (comit. Arad) la 18 Dec. a. c. st. n. seara între orele 6—7 de o persoană până acum necunoscută s'a îndreptat un glonț asupra notarului comunal Gerasim Sêrb la cancelaria notarială, pe fe-reastra la care a îndatinat a șede, însă fără nici un rezultat, deoarece-ce sus numitul notar cu adjunctul seu Mircea Besan cu câteva minute înainte de atentat au plecat la locuința sa. Acest fapt 'l-a comis pentru aceea, că sus numitul notar ca om conștient și cu frica lui Dumnezeu nu s'a lăsat condus de unii ticăloși și nemernici, cari se luptă pentru nimicirea și păgubirea comunei. Înainte de acestea cu vre-o 8—9 ani din motivul mai sus expus 'i-a fost aprins toate bucatele de pe câmp, ear' cu 4—5 ani au agitat contra lui un om ca să-l omoare, care pentru omor a mai robit 10 ani în temniță, dar' și atunci fără rezultat, deoarece-ce respectivul chiar când a voit să comită fapta, a leșinat mort. În anul curent 'l-au denunțat la comitat și prin toate foile maghiare, că e mare naționalist și că a împărțit bani pentru memorandumii etc. Dar' nici prin acestea neajungând la rezultatul dorit vrășmași și nemernicii au comis fapta mai sus expusă, pentru-ca cei mai pătați bărbați să ajungă de membru în antistia comunală.

*

Alegere de medic. Din „Desna“ ni-se scri: „Cu plăcere pe această cale aducem la cunoștința publicului românesc, că cu datul de azi, 23 Dec. st. n., ținându-se ale-

gere de medic cercual în Dezna, la care aparține și notariatele Dej și Prăjești, Români alegători s'au purtat cu cea mai mare bravură, alegând cu aclamațiune dintre șese candidați pe unicul concurent român cu numele Dr. Nicolae Robu, tinêrul de cea mai bună speranță, finul notarului din Hălmăgel. Cu această ocaziune ca unul dintre reprezentanții comunei Prăjești notarul de acolo Demetriu Curta s'au purtat destul de bine ținând cu alegătorii români; Doamne bine ar fi, când la toate alegerile ar arăta un asemenea exemplu, nu ca bună-oară cum s'au purtat la alegerea membrilor municipali din 7 Nov. st. n. a. c. Cred a fi foarte la loc, când în interesul dreptății ating că și cu această ocaziune unii conducători preținși ai poporului n'au desvoltat desulă tărîe la reușita alegere: — și anume: n'au nisuit a fi ca preoți; înșiși aleși ca delegați... de bună-seamă vin în presupunerea că unii ca acestia numai din considerare de a nu se strica în omenie cu duii dela putere 'și-au neglijat această datorință de mare însemnătate: Numele acelor preoți preținși conducători sânt: G. Lupșa, preot în Dej, L. Dobrei, preot în Revetis, S. Ioga, preot în Selegeni, P. Ardelean, preot în Slatina, M. Bogdan, preot în Susani și I. Săbău, preot în Bohaniu. Destul de rău din partea d-lor! Ca de încheiere dorim din inima noului nostru ales Nicolae Robu pe terenul de medic îndestulare, bucurie și fericire; — având deplină virtute spre a putea da dovadă că este adevărat Român. *Unul dintre alegători.*

Felicităm și noi pe nou alesul medic, pe care îl cunoaștem de tinêr Român de frumoase speranțe!

*

Necroloage. Din Jertof sântem rugați să publicăm următoarele: Subsemnații, cu inima sfâșiată de durere aducem la cunoștință că Luni, în 27 Noembrie la 3 oare după amiază a încetat din viață soția văduvului *Ioan Miclea Belu* (abonant la „F. Pop.“), femeie bună și de omenie, vrednică de urmat, în al 26-lea an, adevă în floarea vieții și al doilea al căsătoriei. *Ilie Sêrb*, vecin; *Ioan Miclea Belu*, soț; *Ioan Miclea*, ca tata soțului.

— Ni-se scrie: În 28 Noembrie st. v. 1895, nemiloasa moarte a răpît pe *Fevronia Irimie* născută *Perean*, vrednica preoteasă a preotului nostru gr.-or. *Ioan Irimie* în etate de 45 de ani. În mormântarea a avut loc în 30 Noembrie la 4 oare p. m. Serviciul funebral 'l-au condus 8 preoți, împreună cu protopresbiterul tractual *Vasilie Demian*. La înmormântare au luat parte un mare public de oameni atât din Mesteacăn cât și din comunele din giur.

— Din Chirpêr primim următorul necrolog: *Ambrosiu Marcovici*, preot gr.-or. și soția sa *Elena*, cu inima frântă de durere anunță încetarea din viață a iubiților lor fii *Ilariu Marcovici* născut în 11 Ianuarie 1891 și *Mariți Marcovici* născută în 11 Ianuarie 1895. Împărtașiți cu Sf. Taine au fost ambiți în 21 Noembrie a. c. în stare sănătoasă, moartea le-a fost în 2 Decembrie, ear' în mormântarea în 4 Decembrie. Morbul a fost *diftiritis*, care este lățit în comuna Chirpêr. Fie-le-țărina ușoară și memoria binecuvântată. *Ambrosiu Marcovici*, preot, și *Elena*, ca părinți.

POSTA REDACȚIEI.

Mai multor Gureni, Gurarului. Deși spuneți multe lucruri bune, noi trebuie să știm cine sânteți. Dorim și noi ca vrajba să înceteze.

LOTERIE.

Tragerea din 21 Decembrie n.

Budapesta: 5 69 79 88 43

Tragerea din 24 Decembrie n.

Sibiu: 14 16 86 64 54

La „Institutul Tipografic“ în Sibiu se află de vânzare:

Portretul domnului

Dr. IOAN RAȚIU.

Cu 50 cr.

Portretul domnului

Dr. V. LUCACIU.

În mărime de 38×28 cm.

Cu 50 cr.

TABLOUL

Deputațiunii române la Viena.

Cu 2 fl.

TABLOUL

„CONFERENȚEI NAȚIONALE“.

În mărime 33×50 cm.

Cu prețul de fl. 1.60, ear' cu trimiterea prin postă fl. 1.70.

Tabloul condamnaților

în

PROCESUL MEMORANDULUI.

Cu 3 fl.

Tabloul apărătorilor.

Cu 3 fl.

TABLOUL

BIUROULUI DE PRESĂ.

Cu 3 fl.

Tocmai a apărut și se află de vânzare la librăria Institutului Tipografic în Sibiu:

CEȘTIUNEA NAȚIONALITĂȚILOR

și

MODURILE SOLUȚIUNII SALE

în

UNGARIA

DE

AUREL C. POPOVICI.

Prețul 50 cr v. a.

cu trimitere postală 53 cr. v. a.

Fondat 1857.

Andrei Török,Fabrică de mașini agricole și
negustorie de fer,**SIBIU,**

Poarta Cisnădiei Nr. 1. --- Piața-mare.

Toate soiurile de mașini și unelte agricole.

Mare magazin de tăietoare de nutreț, triore, tenscuri de vin și de porne, butoze de porumb, tăietoare de napi, mori de uruit, pluguri, mașini de sămănat, grape, pluguri de prășit, mașini de sămănat cu mână, mori de curățit, mașini de treerat, vârtejuri, tulumbe etc. etc.

Specialitate:

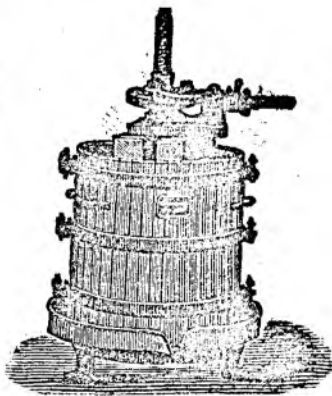
Mașini și unelte pentru lăcătari și fauri

Aranjamente complete de ateliere

Principiu: Marfă bună cu prețuri ieftine.

Prețuri curente ilustrate gratis și franco.

Serisoriile se rezolvă prompt.

[2765] 6-26

Cele mai culante condiții de plătire pe lângă serviciu prompt.

Marfă gata după plac.

PRIMA
tovăreșie română de cismărie
IN SIBIU.

Strada Gușteriții, Dragoner-Wache.

Măiestrii cismari:

TEODOR MOLDOVAN, ZACHARIE ARON și IOAN DOBREAN,

constituiți în tovăreșie de cismărie, aduc la cunoștința p. t. publicului, că în atelierul lor de cismărie se află tot felul de încălțăminte gata pentru bărbați, femei și copii, precum cisme cu limbă, cisme întărite cu două cuseturi, călțuni de tot soiul, cisme de tot soiul pentru femei și copii, cioboate mari și mici, ghețe pentru bărbați, femei și copii solid și trainic lucrate din material bun cu prețuri foarte ieftine.

Tot aci se execută prompt și ieftin tot felul de reparaturi.

Tovăreșia cercetează toate târgurile din Transilvania unde se vinde numai marfă provăzută cu ștampila reuniunii.

Comandele din afară se execută repede și conștientios.

De clientelă binevoitoare și numeroasă se roagă

cu distinsă stimă

Prima tovăreșie română de cismărie

în Sibiu.

[2543] 11-12

Prețuri foarte ieftine.

Premiat în mai multe rânduri

Comandele se execută repede.

Reparaturile solide și ieftine.

Lucru bun și durabil.

Făină excelentă

din prima fabrică de făină din Orlat
oferă cu cele mai ieftine prețuri

Iosef Fabritius,
Sebeșul-săsesc.

Tot aici se găsește și o moară
de sare aproape nouă, ieftină,
de vânzare. [3373] 3-3

LA TINTA

MEDITAȚIUNE POLITICĂ

DE

N. CRISTEA,
ASES. CONSISTOR.

se află de vânzare la Institutul Tipografic
T. L. Albini în Sibiu.

Prețul 40 cr. plus 5 cr. porto postal.

Institut Tipografic T. L. Albini, în Sibiu.

A eșit de sub tipar:

Călimdarul Poporului

pe anul viseat

1896.

Cu portretul părint. Dr. V. Lucaciu.

Cuprinsul: Călimdarul astronomic și bi-
sericesc, cu povești economice pe fiecare lună.
— Cronologie pe anul 1896. — Genealogia
domnitorilor europeni. — Posta. — Corespon-
dența telegrafică. — Raportul între măsurile
nouve și vechi. — Scara timbreilor. — Autori-
tățile bisericesti române din Ungaria și Tran-
silvania. — Poveștile Reginei României: I.
„Mama lui Stefan cel-mare”; II. „Ficiorii din
Vrancea”. — „Una-alta”. — Dr. Vasile Lu-
caci, schiță biografică cu portret. — „Fabule”
de Alexandru Donici. — „Poesii” de Du-
mitru Bolintineanu. — „Legile noue bi-
sericesci”. — *Economic*: Comasările; Să cum-
părăm pământ; Ce folos ne aduc pomii? Cum
să îngrijim fânețele ca să producă fân mult?
Cum se prădesc fânețele sêmenate? Cum se
prădesc năpii sau sfeecele? Despre testamente.
— „Biblioteca pentru toți”. — Tîrgurile din
Ungaria, Transilvania, Bucovina și România.
— Insetate.

Prețul 20 cr., cu trimiterea pe postă 23 cr.

Institut Tipografic T. Liviu Albini.

Banca generală de asigurare „TRANSILVANIA”

ÎN SIBIU.

fundată în anul 1868

[963] 49

asigurăză prelungă condițiunile cele mai favorabile:

- în contra pericolului de foc și exploziune clădiri de ori-ce fel, mărfuri, produse de câmp, mobiliu etc.
- pe viața omului în toate combinațiunile, programe asigurări de capitaluri pe cazul morții minuri fixate, de zestre și de rente.

Dela fundarea institutului se plătiră:

Despăgubiri pentru daune cauzate prin foc	Sume asigurate pe viața
în a. 1869—1891 fl. 905,194.22	în a. 1870—1891 fl. 697,207.44
în a. 1892 „ 48,911.78	în a. 1892 „ 57,791.88
în a. 1893 „ 34,925.85	în a. 1893 „ 53,119.28
în a. 1894 „ 56,333.20	în a. 1894 „ 59,659.—
Suma fl. 1.045,365.05	Suma fl. 867,777.60

1,913.142 fl. 62 cr.

Conform bilanțului pentru 1894 fondurile de rezervă și garanție se urcă la

920.257 fl. 36 cr.

Prospecte și formulare se dau gratis.

Deslușiri se dau și oferte de asigurări se primesc prin Direcțiune în Sibiu,
(Strada Cisnădiei Nr. 5, casa proprie), sau prin Agenturile generale și principale în Brașov
(H. Hermann), Cluj și Arad, precum și prin Agenturile speciale în locurile mai însemnate.

Petru Moga, franzelar în Sibiu

oferă p. t. public

cea mai bună făină

în toate calitățile,

din Bănat și Ungaria din cele mai renumite mori de vapor cu
prețuri foarte ieftine.

[3440] 5-9

Sunt dispus a face cele mai favorabile prețuri în special vânzătorilor
din provincie ce vor să se asorteze cu făină bună pentru sărbători.

Magazinul în strada Cisnădiei Nr. 44.

„VICTORIA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII

Sediul: ARAD, casa proprie, calea Archiducele Iosif nr. 2.

Întemeiată la 1887.

Capital de acții fl. 300.000. Fond de rezervă fl. 80.000.

Depuner fl. 800.000. Circulația anuală fl. 10,000.000.

Primește depuneri spre fructificare, după care solvește 5%
interese fără privire la terminul de abzicere.

Dare de venit după interese încă o solvește institutul separat.

După starea casei, depuneri până la fl. 1000 se restituiesc
îndată la pesentarea libelului fără abzicere.

Depuneri se pot face și prin postă și se efectuesc momentan
după sosirea comădei.

Direcțiunea institutului.

[759] 38-46

Pentru tipar responsabil Iosif Marschall.

ECONOMUL

redactat de I. COSTIN,
preot.

Neguțătoria.

În rindul trecut am vorbit despre meserii, deastă-dată așa cred, va fi la locul seu să vorbim și despre însemnătatea neguțătoriei.

Societatea omenească, este ca o fabrică bine întocmită, care lucră și mișcă tot mereu, producând atâta spor, pentru cât este pregătită. Omul încă este o mașină vie, care produce prin muncă atâta cât poate și adese-ori, dacă se află între împregiurări bune, și cât voește.

Datorința fiecărui om este, ca din toate puterile să lupte pentru bunăstare și îndestulare. Această luptă de traiu este atât de firească, încât îndoială nu mai încap, că numai prin lucru poate omul să se susțină în viață. Este legea vecinică: „în sudoarea feței tale îți vei câștiga pâinea ta“. Isoarele de traiu sunt foarte multe, dintre toate acestea unul este și neguțătoria.

Sub acest cuvânt înțelegem schimbul ce se face prin cumpărare și vindere. Îndată-ce se cumpără ceva marfă sau product, cu scopul de a-l vinde mai scump decât s'a cumpărat zicem: se neguțătorește.

Neguțătoria, este ca o moară așezată în loc bun, dela care apa nu lipsește, ci pururea aduce pentru stăpân vama de lipsă pentru traiu. Îndoeală nu încap, că neguțătoria mișcă, se învîrte, de aceea banul este articolul cel mai puternic, care varsă putere de viață în neguțătorie. Precum este în stare cineva a juca și învîrți banul în negoț, așa 'i-se vine dobânda, câștigul.

Economul, care este stăpânul și proprietarul pământului, nu poate să adune sau culeagă după capitalul așezat în pământ decât o singură producțiune. Fie economul cât de sîrguincios și sape oricât, pământul acela nu poate produce dintr'un fel decât un rod; cel mult poate să se folosească în mai multe forme. Economul seceră odată, neguțătorul seceră de câte-ori poate vinde marfa sau productul de vînzare.

Așa cu cât un neguțător poate învîrți mai adese-ori banul seu pus în marfă, cu atât acela sporește, adică din vultorile neguțătorești scoate cu sine alți bani. Capitalul economului așezat în pământ este mai sigur, dar' nici-odată nu este în stare a ține pas cu cela-ce este așezat în cursul neguțătorească. Economia, în anii cei mai buni dacă aduce 8—12 fl. dobândă la sută, îndestulește deplin pe stăpân.

Neguțătoria, care învîrte și joacă banul ca în vultori, care schimbă mereu marfa veche cu alta nouă, care nu mai

are răpaus, ci mereu lucră: aduce dobândă cu mult mai mare.

Așa d. e. cineva învîrtește în ceva articol de marfă 10 fl., dînsul lucră cu 4% dobândă la sută. Marfa cumpărată în cursul unui an dacă o poate schimba de 12 ori, așa dînsul a dobândit la toată învîrtirea marfei numai 4% la sută; fiindcă a fost în stare a învîrți 10 fl. de 12 ori pe an, dobânda aceluia este de: $12 \times 4 = 48\%$ sau 4 fl. 80 cr.

Exemplul acesta, așa cred, este destul pentru dovedirea, că numai neguțătoria este în stare a pune în circulare sau învîrtire un capital ca acela să aducă dobândă mare.

Acum dacă ne întrebăm, pentru-ce Jidovii se îmbulzesc cu atâta putere la neguțătorie, pentru-ce chiar și cel mai sărac, abia cu 10—100 fl. începe cursul vieții cu negoțul? răspunsul este ușor de aflat, acolo poate să învîrtească mai adese-ori banul, în neguțătorie lucră cu mintea, nu atât cu trupul, acolo poate trăi mai ușor, nu este silit a-și molesta trupul cu munca grea; dar' pe lângă toate acestea, acolo poate câștiga și aduna capital în vreme mai scurtă.

Noi vedem ce fac alții, cum se îmbulzesc la neguțătorie, cum cutreeră și se îndeasă prin satele noastre o mulțime de străini, ca să trăească din spinarea Românilui, cum se așează de modesti și smeriți numai să poată pune piciorul în scăriță: trec apoi câțiva ani și cine este domn în sat? Străinul care neguțătorește.

Adese-ori asemenea străini n'au decât veșmintele de pe ei, pe lângă toate aceste în scurtă vreme își adună capital frumos, încât și cel mai de frunte econom se miră, cum de a putut să se ridice așa repede.

Înainte ochilor nostri se ridică la stare bună străini rînticoși, de cari venind în sat își bat joc de ei tinerii nostri sumeți. Nu trece multă vreme și oamenii numiți și batjocoriți venituri, te silesc să le zici domni. Da, căci ai lipsă de ei.

Așa lucră străinii.

Vorba vine să vedem ce facem noi? Economii, inteligența și mulți industriași de ai nostri se trudesca să se-și facă din copii oameni cu carte, adică domni. Nu arare-ori nesocoteala merge așa departe, încât câte un părinte se întărită și cheltuiește mai toată averea adunată, — poate de părinții lui, — ca să poată scoate din copilul seu domn. Copilul este cât se poate slab învățacel, repetează la clase, n'are sîrguință, poate nici minte, dar' părinții nu slăbesc, ci silesc ca numai să fie domn copilul lor. Când coala nu mai pot cheltui, sau și dacă pot, scot în cel mai bun cas din băiatul lor drag poate un preot sau învățător. Mai de multe-ori socoteala nu poate ajunge nici până aci.

Așa foarte adese-ori cu un singur copil se cheltuiesc multe sute, chiar și mii pe la școale mari și, durere, nu odată fără nici un folos. Dacă însă părintele are mai mulți copii, dacă n'ar privi tot la stele, ar pute cu miile cheltuite cu un băiat pe toți să-și facă fericiți la neguțătorie și măiestrie.

Multe capitaluri cheltuiește inteligența și poporul nostru cu copiii sei cu multe școli, care nici-odată nu se mai pot redobândi. Astăzi chiar nici preoția, nici învățătoria, nu sînt decât niște dirigătorii de cînte, împreunate cu puțin câștig material.

Dacă inteligența și poporul nostru mai avut ar face bună socoteală, cu banii, adese-ori dați înzadar, pentru copiii slabi, cari nu învață, le-ar putea face acelora viitor frumos ca neguțători ori meseriași.

Astăzi stăinii sărântoci se ridică la bunăstare printre noi și din sudoarea noastră. Oare dacă fiilor nostri li-s'ar da capitalurile ce se cheltuiesc adese foarte înzadar, ca să înceapă cu acele neguțătorie și industrie n'ar fi lucru mai înțelept? Eu așa cred că da.

Atât inteligența cât și poporul să-și crească și deștepte copiii până la gradul să știe scrie și ceti, învețe-și apoi la neguțătorie ori măiestrie, pună-le la îndeplină capitalul ce 'l-ar cheltui la școale, apoi fie deplin convinși, că 'și-au îndeplinit datorința părintească.

Iernatul vitelor.

Mult trebuie să obosească economul cât este vara de luga, ca să poată aduna nutrețul și hrana de lipsă pentru iernatul vitelor. Cu câtă grijă, alergare și lucru nu este împreunat făcutul fînului. Chiar din această cauză trebuie întrebuintat ca folos să ne aducă.

Economul, care obosește atât de mult, ca să aibă din ce să-și nutrească vitele, nici-odată nu poate fi nepăsător cum se întrebuinteze mai înțelepțește fînul, otava sau alte cerințe, menite anume pentru nutriție. Puțină ispravă, mai puțin folos poate avè acel econom, care asudă cât e draga de vară, ca să adune nutreț; dar' nu grijește iarna cum să fie împărțit pentru nutriția vitelor.

Îndoeală nu încap, că cei mai mulți dintre economii nostri aleargă foarte mult ca să poată aduna nutrețul trebuincios cu îmbelșugare; dar' nu sînt tot cu aceeași grijă când a sosit vremea ca să împărțască strînsoarea vitelor. Aici foarte adeseori se face pradă și pagubă. Pe lângă nutreț se poștește grijă și anumită regulă. Nu încap îndoială, că chiar această regulă lipsește putem zice: cu deservire la partea cea mai mare dintre economii.

Se poartă mare grijă la adunare, nu însă și la păstrare. Apoi este știut

poate fi câștigul cât de mare, dacă nu este cruțare, acela tot se risipește. Așa stăm și cu nutrirea vitelor: poate fi strins nutreț cât de mult și chiar bun, dacă nu se întrebuințează cu regulă și cruțare, atunci nu poate să dea nici un folos.

Dacă se pofteste grije și multă băgare de seamă la adunatul fânului, tot asemenea trebuie să se facă și atunci când se împărțesc clăile pentru nutrire.

Greșeala cea mai mare o fac economii noștri cu nutrirea atunci, când fără socoteală îndoapă și umflă ieslele vitelor cu fân, așa că acelea nu sînt în stare să poată învîrți și alege nutrețul îndesat, ci îl alege așa de ici-colea. Adese-ori prin această nesocoteală se prădează foarte mult nutreț, fără să aducă folosul așteptat și dorit.

Vitele, primind nutreț mult deodată pe lângă că nu-l pot alege, totodată li-se strică gustul dela mîncare. Asemenea îmbelșugare în loc de a mări pofta de mîncare o slăbește, este ceva contra naturii a da mîncare peste măsură.

Ca urmare a acestei îndopări este: scârbirea vitelor și prădarea nutrețului.

Vitele se scârbesc, căci avînd mult nutreț înaintea lor pe lângă aceea, că nu-l pot alege și mistui prin învîrtirea greoaie, îl umple de umezeli sau bale, prin ce nu bucurosi încearcă și a doua-oară a-l alege, lăsându-l acolo; urmează ca economul să-l scoată și să-l dea la o parte.

Scotînd însă economul nutrețul abia de jumătate mîncat, îndoială nu mai încapă, că acela este nefolositor și trebuie să-l aștearnă sub dinsele. În cazul cel mai bun să-l întrebuințeze abia în vara viitoare, așezându-l la o parte în pod. Mulți dintre economii fînul ales odată de vite, îl scot din iesle, apoi îl păstrează pentru vremea, când vitele umblă la pășune. Da, este știut, că vitele nutrindu-se vara tot cu nutreț verde și fraged, bucurosi rod și fînul cel mai cotoros sau ogringios. Deci înțelepțește lucră economii, cari păstrează la o parte asemenea nutreț.

Foarte mărginit poate fi numărul acelor economii, cari fac așa. Cine odată nu știe cruța și păstra, acela de sigur nici a doua-oară nu va fi coplesit de dorul cruțării. Dacă nu știe cruța fînul, atunci mai puțin se poate presupune ca să cruțe cotoarele sau ogringii.

Numai economul, care nutrește vitele cu socoteală, care împărțește nutrețul cu grije, care are hotărîtă vreme când să dea vitelor de mîncare: acela poate avea vite bine hrănite și totodată poate cruța nutrețul.

Așa știința nutriției, nu constă în acea împregiurare, ca pururea să fie plină ieslea de hrană. Din contră, vitele trebuie nutrite după anumite reguli, li-se dă hrana atunci, când dinsele o așteaptă cu dor. Nici-când însă nu li-se dă atîta

hrană, ca scârbite de aceea să o lase în iesle, ci așa să o mînce toată.

Adevăratul iernat al vitelor se reduce la: nutrire, adăpare, curățire, atît dinsele cât și grajdul. În iernatul vitelor nu atît bunătatea nutrețului, cât buna împărțire a nutriției face vitele sănătoase și frumoase.

De regulă pentru nutrirea vitelor trebuie să se țină anumită ordine atît cu privire la vreme, cât și cu grije la porțiunea menită pentru nutrire.

Economii cei mai harnici țin următoarea ordine: dimineața înainte de adăpat dau vitelor două mîncări de fân, după cari urmează adăpatul. Îndată după adăpat li-se pune în iesle paie sau bălîi. La amezzi de nou li-se dă o mîncare. După amezzi de nou li-se dă două, după acestea se adapă de seara. Economul înainte de ce s'ar culca de regulă după mulsul vacilor, mai pune vitelor pentru noapte paie ori bălîi. Paiele ori bălîile odată alese de vite, se întrebuințează pentru așternut.

Economul, care are bostani, napi, ori cartofi, folosește următorul rînd de nutrire: dimineața cam la 5 oare dă prima mîncare, la 6½ a doua de fân mestecat cu paie, care se taie mărunt de șișcă, la oarele 8 adapă. La amezzi li-se dă nutrirea din plante verzi, după aceste paie. Între oarele 3—5½ li-se dă două mîncări de șișcă, după care urmează adăpatul, ear' la 6 oare li-se dau plantele verzi sau rădăcinoase. Înainte de culcat li-se pun pentru noapte paie sau bălîi.

Pe lângă nutrirea regulată vitelor trebuie să li-se dea sare cel puțin tot la două săptămîni. Sarea ajută foarte mult mistuirea și le curățește sîngele.

În fiecare economie o mașină de șișcă este foarte prețioasă, cu dînsa chiar și cele mai rele nutrețe se pot tăia și mesteca cu bune. Șișca tăiată chiar și din paie, dacă se stropește cu murătoare, se poate întrebuința cu bun folos.

Cele amintite ar fi regulile mai însemnate, de cari trebuie să țină seamă economul la iernatul vitelor.

Plantarea răchitelor sau sălcilor.

(Urmare.)

V.

Alegerea vlăstarilor sau sadelor de plantat.

Pentru plantare, atît altoii cât și alți arbori se aleg cu destulă grije. Nu este lucru neînsemnat pentru cel-ce plantează, ca să aibă destulă asigurare, că dînsul pe pămîntul și proprietatea sa plantează totdeauna felurile cele mai bune.

Dintre felurile amintite chiar numai două feluri sînt cari nu s'ar face și pe pămîntele noastre așa în stare sălbatică. Voind noi a planta satele, trebuie să căutăm și să știricim, care răchită este mai bună. Cu cât o răchita sălbatecă va fi

cultivată în pămînt lucrat, cu cât va fi mai bine grijită, cu atît va da aceea mai frumoase vlăstare pentru lucru.

Pentru plantare de regulă se aleg vlăstarii cei mai netezi, cari sînt trecuți de un an numai atunci însă, când frunzele au căzut de pe dînșii și lemnul este deplin copt.

Vlăstarii pentru plantare mai adese-ori se taie primăvara.

Dacă însă ar fi să se taie răchitele de pe ceva lacuri mai mari, unde primăvara nu se poate străbate de apă, atunci tăiatul se îndeplinește iarna, când lacul este înghețat.

Când dorim a planta răchite și avem la îndemână vlăstarele, acele îndată-ce se taie, se și resădesc în pămînt. Atunci însă când trebuie purtate dintr'un loc într'altul sau se taie de toamna pentru primăvara, poftesc și o grije deosebită.

Tăind vlăstarii toamna, peste iarnă se sapă și învîlesc în pămînt așa, ca numai a patra parte să fie desvilită din pămînt. Așezând vlăstarii de plantat în pămînt bine să grijim, nu cumva să străbată apa la dînșii, care le poate strica mugurii, ba une-ori se pot și opări dacă nu se pune între ei țărînă de pămînt. Deci e mai bine dacă se taie și plantează primăvara. Purtându-se dintr'un loc într'altul din vlăstare se fac snopi, apoi se leagă snopul în paie, așa însă ca să nu se vateze mugurii acelor.

De un lucru să grijim, ca să nu alegem pentru plantare satele sau vlăstarii necopți ori fragezi, adecă virfurile sau mugurii dela unele crengi, ci totdeauna lemn sănătos și bine copt.

Nu se pot păstra satele sau vlăstarii în pivnițe fiind acolo aerul ori prea cald ori prea umed. Dacă este prea cald vlăstarii se pot usca, dacă însă este și umezeală, atunci pot prinde chiar și acolo rădăcini, prin ce plantarea devine mai grea.

Așezând vlăstarii tăiați de toamna pentru păstrare, să grijim încă de două lucruri. Ca felurile deosebite să nu se amestece, ca plantându-se să le avem pe cele de un fel într'un loc. Ca mugurii de pe sate să nu se vateze sau să-i împuținăm prin nebăgare de seamă.

(Va urma.)

Economia de porci.

În anul acesta în cele mai multe ținuturi porcii au fost răriți de ciomă și boală așa numită brîncă, orbanț sau foc viu. Așa fiind îndoială nu mai încapă, că prețul porcilor în scurtă vreme va începe a se ridica.

Economia cu porci, este unul dintre cele mai bune ramuri, aceasta în multe împregiurări este împreunată cu câștig frumos. Atît prăsirea cât și nutrirea porcilor nu pofteste multă știință, ci numai grije bună.

Mai ales în ținuturile muntoase, cu păduri și bălți, ținerea porcilor este cel mai bun ram de economie. În asemenea locuri iernatul porcilor nu costă mult, se pot ierna la ghindă, jir și din lacurile (tăturile) și bălțile de munte se culeg cu multă plăcere broaștele, de care nu arare-ori se îngrașe foarte bine.

Trimițându-se porcii la iernat în munți sau păduri după mâncare, cea mai de frunte grijă este apa. Dacă ar fi ger mare, când îngheață cele mai multe vălecele și lacuri, atunci trebuie să se pregătească aproape de ocolul acelor locuri, de unde porcii pot bea apă. Iernându-se porcii la ghindă ori jir, dacă n'au apă îndestulătoare, atunci aceste nutreminte aprind și chiar opăresc intestinalele sau mațele porcilor. Asemenea porci dacă își ajung vremea verii în căldurile mai mari toți pier.

Dacă economii noștri au petrecut cu grijă au putut afla, că intestinalele sau mațele porcilor, cari au petrecut la ghindă ori jir, unde n'au avut apă destulă, tăindu-se de slănină, mațele de regulă sunt foarte slabe. Nu arare-ori sunt roșii de opărite și fripte, încât de slabe ce sunt, nu se pot întrebuița nici la facerea cârnaților.

Economia cu porci, fără îndoială este foarte folositoare. Fiind porcii animale mănăcioase, cari mistuie toate și se pot ține ușor. Pe lângă aceasta se și sporesc repede, încât dela o singură scroafă în cursul unui an se pot dobândi 10—20 porci, dacă fată de două-ori.

Porcii și pentru țîrg sunt animale bune, căci ușor se pot câștiga banii pe dinșii. Mai virtos economii, cari țin vaci și oi cu rămășițele de zăruri îi pot grijii bine. Apoi coala primăvara și la începutul verii ori-care econom poate câștiga bani din ei, chiar în acea vreme când și de altcum nu prea are alte isvoare de venit.

După cât ne arată împregiurările, putem povesti, că de un șir lung de ani n'au avut porcii așa bune prețuri, după-cum se găta a ave în timpul de față.

La ori-care lucru din lume se poartă anume socoteală, dar' în economie este neîncungiurabilă. Economul este îndatorat pentru binele lui, ca să știe ține pas cu vremea și socoteală bună cu împregiurările. Nu numai, ci trebuie să pânzească chiar vremea, când și care ram de economie plătește osteneala mai bine.

Fie economul cât de sîrguincios și străduitor, dacă nu știe pândi vremea în care se-și vîndă produsele, dacă speculează fără socoteală așteptând tot mai mare preț, dacă nu se îndestulește cu prețul cîștit, cu lăcomia foarte adese-ori perde.

Deci sosind vremea când porcii se vor plăti bine, cine are de vîndut, să grăbească a se folosi de ocaziunea bine-venită.

Jugănitul scroafelor.

Pentru economia cu porci, una dintre cele mai folositoare trebuință este castarea sau jugănitul scroafelor. Fiind că ni-s'au pus întrebări din mai multe părți din partea economilor, dela cine, unde și cum 'și-ar putea însuși această deprindere folositoare? Noi dorind a satisface, ne-am interesat ca să aflăm persoana trebuincioasă. În zilele acestea ni-s'a trimis răspuns: că *George Bibolar al lui Sindol din Zlatna* jugănește scroafe pe lângă răspundere, așa că dacă ar peri, îi plătește prețul. Deci comunele și economii noștri cari doresc a căstra, ori a învăța, să se pună la înțelegere de-adreptul cu numitul.

Învățătorii și darea drumurilor.

Din greșeală în „*Economul*“ nr. 49 la întrebarea 182 cu privire la darea de drum s'a zis: că învățătorii cu 300 fl. plată au să plătească în darea drumului 1 fl. 50 cr. Legea despre darea drumului art. I. din 1895 §. 25 scutește pe toți învățătorii dela plățirea dării de drum, dacă plata acelor nu trece peste 300 fl. Așa învățătorii cari n'au decât 300 fl. plată nu trebuie să plătească darea drumurilor. Dacă însă învățătorii au avere sau proprietatea lor intabulată în cărțile funduare, atunci și dacă plata este numai 300 fl., totuși trebuie să plătească darea drumului, însă aici se plătește după proprietate, ear' nu după venitele sau plata învățătorească.

Știri economice.

Statistica economică. După-cum era de prevăzut și cum noi am profetit, cu această lucrare se fac cheltueli mari, dar' nu vom avea nici un folos. După-cum mărturisesc cele mai multe ziare ungurești, dirigătorii încredințați cu compunerea statisticeii n'au avut destulă cunoștință cum trebuie implinită o lucrare atât de mare. Multe lucruri se fac așa în țeara noastră, că se cheltuesc sute de mii fără nici un folos. Asemenea s'a făcut și cu această statistică.

Cartelul fabricilor de zahăr. Sub cuvîntul cartel, neguțătorii și fabricanții numesc o înțelegere bine stabilită a tuturor fabricanților de aceeași deprindere ca să nu cumpere materiile producătorilor decât cu prețul stabilit de ei. Așa fabricanții de zahăr, au statorit pentru cumpărarea napilor sau sfeclilor de fabricat zahărul un preț. Prețul acesta nici în parte nu răsplătește pămîntul și lucrul produsului de sfeclă. Deci economii sînt constrînși a vinde produsele de sfeclă în lipsa de concurență sau cumpărători cu prețul care li-se ofere. Findeă cartelul este păgubitor pentru agricultorii, cari se deprind cu cultivarea sfeclii de zahăr, economii din Nitra au ținut o ședință, unde s'au luat următoarele hotărîri: Economii condamnă o asemenea înțelegere păgubitoare, care este îndreptată a reduce cultivarea sfeclilor de zahăr. Această adunare, va subșterne dietei un Memorand, prin care vor adevăra, cât de păgubitoare este pentru agricultură înțelegerea sau cartelul

tuturor fabricanților de zahăr. Economii se roagă dietei, că numai acei fabricanți de zahăr să fie împărțâșiți de premiul exportului de 4 mărci, care va repăși din cartel. Acest premiu se dă din Germania, pentru zahărul acolo exportat. Fabricanților, cari nu sînt în cartel să li-se dea din partea statului și unele favoruri. Deoarece producătorii de sfeclă sînt expuși la multe vexațiuni și neplăceri, ba chiar păgubiri din partea fabricanților când predau sfecelele în fabrici, s'a hotărît a statorii o convențiune imprumutată, prin care producătorii să fie scutiți de scutirile venitelor. Statorirea prețului să fie lăsat în voia fiecărui. În urmă presidiul adunării a fost încredințat, ca să prelucra niște statute pentru întemeierea unei înșoțiri pentru vînderea zahărului, pentru care să se ceară dela stăpînire toate înlesnirile de lipsă.

Din traista cu povețele.

Întrebarea 187. Am un prunc, cu numele Alexandru, născut în 1890, Maiu 26 st. v., și de un an tot spenez cu el cu mai mulți medici și n'au descoperit boala, acum adresându-mă către Dr. Vuia și Dr. Damian, au constatat că are peatra în beșica urinei.

Unii zic să-l duc la clinică în Budapesta, alții zic că nu-i scăpare de acest morb.

Vă rog a-mi da încât veți putea ceva răspuns, și la cas de aș merge la Pesta, unde să mă adresez?

Abonent 5441.

Răspuns. Sînt casuri când boala de peatră, s'a vindecat cu leacuri mai ieftine: *Cura de Apă* părintelui Kneipp aduce mai multe exemple, chiar și leacuri. Morbul se poate vindeca însă cu greu. Mergînd la Pesta odată te vei stabili în ceva ospetărie, de acolo cu birje vei merge la clinică.

Întrebarea 188. Subscrisul sînt învățător. Când am venit în comună anul trecut și am început învățarea, protopopul 'mi-a dat decret pe 300 fl. Repartițiunea încă s'a făcut pe trei sute. După Paști însă câțiva din popor au stricat repartițiunea, reducîndu-mi plata la două sute. Unde să fac arătare, la consistor sau la inspectorul școlar? Nu s'ar cădea să tragă din plata cu care m'am tocmis 100 fl, căci așa eu sînt foarte păgubit și chiar înșelat.

1895.

S. Ș.

Răspuns. Dacă protopopul 'ți-a dat decret pe 300 fl., dacă aceia s'au reparticipat pe popor, atunci n'au drept câțiva din popor, a-ți reduce plata. Afacerile școlare se dirig de protopop, care este inspectorul școlar tractual de către preotul local, care este directorul școlar și senatul școlar. După lege acestia sînt factorii cari dirig afacerile școlare. Deci reducerea plății din partea câtorva poporeni n'are să te supere, că n'au drept la așa ceva. D-ta fă arătare la protopopul tractual, dacă dînsul n'ar isprăvi afacerea, deși cinstea lui este lovită, — atunci fă recurs la consistor, dovedind cu decretul, că cu 300 fl. plata ai primit stațiunea.

POSTA REDACȚIEI.

Abonentului 2724 în Galeș. Răspuns cu privire la losuri s'a dat. Nici-cînd nu este înștiințat personal despre tragere cel-ce cumpără losurile. Tragerile se publică prin jurnale, te poți informa acolo de unde ai cumpărat losurile.

Dlui V. Sala în Vașcău. Pentru vindecarea unor boale mai ușoare cum este și aceea de sub întrebare, Vă puteți folosi de: *Cura de apă* de Kneipp, care dela *Institutul Tipografic* se poate cumpăra cu 1 fl. 70 cr.

Monografia economică-culturală

a comunei

Gurariului.

Scrisă de *Ioachim Muntean*, preot.

(Urmare).

d) Ceva despre mori.

Cea mai veche moară, dela care comuna a tras și trage încă și acum un mic folos — câte 15 fl. pe an sub titlul de „arândă pe vecie” — este moara „Stoițeștilor”, clădită poate de Petru Stoiță, la anul 1788 pe locul seu privat, în capătul din jos al comunei către câmpșor. Rămânând mulți moștenitori, moara cu timpul s'a stricat și pustiit, până când unul dintre ei, — Ioan Ciontea, meșter bun și dibaciu, — răscumpărând pe la anul 1878 părțile celorlalți a restaurat-o și după câțiva ani de stăpânire a vândut-o apoi proprietarului de astăzi Nicolae Curtean — Ocneriul.

La anul 1805, când erau aici nu mai puțin ca 5 mori, toate private, căpătase comuna dela guvernul țerii porunca: să cumpere 2 din ele pe seama comunei, ear' pe celelalte să le desființeze (strice). În urmarea acesteia s'a cumpărat la anul 1806 moara de din sus („a Căndeștilor”), ceva cam stricată, cu 2 roate, dela Radu Căndea și tovarășii sei cu 600 fl. și pe cea din jos (numită „mică” sau „din câmp”), de zid, tot cu 2 roate, dela Vasile Stefan (al Popii) cu 2000 fl. Cea dintâiu prefăcută din nou, de zid și cu 3 petri este și acum proprietatea comunei și aduce pe an 370 fl. arândă, pricinuește însă și cheltueli destule; cea de a 2-a a vândut-o comuna în anul 1894 lui Petru Ciontea cu 5000 fl.

A 4-a moară, — decât toate celelalte mai de preț, — așezată la locul cel mai bun, în mijlocul comunei, este a familiei Arsenie. Odinioară ea a fos proprietatea bisericii săsești din Cristian și îi aducea mult folos. Dar' dela o vreme poporul s'a deșteptat și a început să-și cunoască tot mai bine datorința către sine și ai sei. Atunci și venitul morii îndată a scăzut. S'a hotărât deci punerea ei în vânzare. Și măcar că nu s'a cumpărat pe seama comunei noastre, cum era înțelesul în sinul diregătoriei de pe atunci — în judecia lui Petru Pau, — totuși în mâni bune românești a trecut acea proprietate cumpărându-o istețul mijlocitor și harnicul preot Ioan Arsenie pe la anul 1858 cu prețul — se zice de 32.00 fl. (val. vien.)

Moara cu supraedificatele și întăriturile de prin pregiur dimpreună cu temeinicul pod coperit, ce mijlocește comunicațiunea, au costat la toată întemplantarea o sumă destul de mare. Din jos de pod, lângă „Riu” din stânga, la loc potrivit a clădit comuna la anul 1892, ghețarul comunal, costându-o cu totul 100 fl.

Despre timpul și modul întemeierii acestei mori lipsindu-ne alte știri sau documente, las să urmeze povestirea auzită dela bătrânul Bucur Pau, — om trecut de 80 de ani. Eată cum: Se zice că pe vremurile tare îndepărtate, când aici nu era încă sat întemeiat, ci locuit numai de niște oameni răsleți, colibari atârători de comuna Cristian,

aceasta folosia întreg hotarul păscând cu ciurzile până și dricul de azi numit »peste gruiu« și cultivat acum cu bucate. Pe »Breaza« în sus însă, în partea de cătră Orlat își avea atunci adăpostul o ceată de voinici. Acestia având de cărmuitor pe căpetenia lor »Breazu«, năvăleau adese-ori asupra ciurdarilor, le răpeau din vite și le scoteau apoi Intre-Sibiie.

Ca să scape de acesti oaspeți primejdioși, s'a pus dela o vreme în bună înțelegere cu ei, dându-le voie să se așeze pe locul de azi al comunei noastre, unde le va plăcea; ear' mai târziu le-a clădit la cerere și o moară, ca se aibă unde și-măcina bucatele.

Această tradiție poporală are neîndoelnic un fond istoric, cum se va vedea mai târziu; la alt loc rămâne însă deschisă întrebarea: Împrumutat-au localitatea și cu vâlcica ce o percurge numirea lor dela acel haiduc legendar, ori i-s'a dat lui dela locuință numele ca un fel de atribut sau poreclă?

24. Poporațiunea comunei.

Locuitorimea de aici peste tot privită e de statură mijlocie; căci deși o bunicică parte trece peste această măsură, sunt însă destui și de cei-ce nu ajung nici măsura mijlocie. După chip și făptură Gurenii sunt în cea mai mare parte bine făcuți la trup, învâliți și răbdurii, la față închiși, oacheși și sprâncenați, plăviți sunt puțini, ear' de cei șubrezi sau chiar spâni mai nu întâlnești. După limbă și alte deprinderi ei țin locul între margineni și câmpenime.

Despre câți și cum vor fi fost locuitorii acestei comune în vremurile mai îndepărtate, nu avem știri bizuite; dar' nici în privința documentelor în scris nu stăm cu mult mai bine și care sunt datează toate de pe la sfârșitul veacului trecut.

Dintre ele scot la iveală pe cel mai de preț și mai folositor pentru scrierea de față, reproducând în cele următoare unele părți din el în estras.

a). Conscripția poporului la anul 1785.

Luminatul împărat al Austriei Iosif al II-lea a dat poruncă să se scrie, pe la sfârșitul anului 1785, adică înainte de aceasta cu 110 ani, toți locuitorii din întinsa sa împărăție.

După conscripția compusă în limba latinească cu însemnări ici-colea și în cea nemțească a »liberei comune Gurariului«, lucrată de Iohannes Georg Eckhardt, actuar și asesor municipal în Sibiu din 26 Noemvrie până în 2 Decemvrie 1785 și după un protocol »al Preoților« sau »de porunci«, pe care îl voiu folosi mai ales la partea culturală a acestei lucrări, populația comunei noastre avea atunci înfățișarea precum urmează:

Nrul caselor era	365
« familiilor române 381, de corturari 18, cu totul	399
În special au fost: popi (preoți) 3 gr.-or. și 2 gr.-cat. adică:	5
Oameni de rînd (țerani).	276
Familiarii acestora	175
Zileri și alții (cu 34 Țigani)	234

Buni spre altă slujbă a patriei (nu în regiment)	12
Dela 1—12 ani au fost	157
Dela 13—17 ani au fost	51
Suma sufletelor de parte bărbătească	910
Între acestia însurați	357
neînsurați	553
Ear' partea femească (cu 44 Țigane) laolaltă	915
Cu totul așadar' suflete	1825

Absenți în »Țeară« sau »principate«, absenți afară din țeară, d. e. în Bănat, unde locuia p'atunci un anume Avram Măilat, proprietarul casei dela N. 61 și Jurca Jurca dela N. 190, de toți 5, absent, dar' nu se știe unde l.

Cu defecte sau scăderi sufletești și trupești am aflat c'ar fi fost vr'o 125; dar' nașteri din pat nelegiuit a fost numai 1.

b). Starea poporațiunii în anul 1811.

Anul are mai multe numiri și nu se începe tot cu una și aceeași zi. Așadar' numim de pildă: an »solar«, care cuprinde timpul dela o primăvară sau toamnă, când ziua e de o potrivă cu noaptea, până la cea următoare, an »lunar«, care cuprinde 12 schimbări de lumină a lunii, an »civil« sau cetățenesc, care se începe cu 1 Ianuarie și se sfârșește cu 31 Decemvrie, an »bisericesc«, care se începe cu 1 Sept. și ține până în 31 Aug. și an »administrativ« sau de afaceri care se poate începe cu ori-și-ce zi.

Până după revoluție, pe la mijlocul acestui veac, anul administrativ sau militar, cum se numea mai de mult, se începea cu 1 Nov. și ținea până la 31 Oct. Pe un atare period se alegea diregătorია comună, se prescriau dările și se făceau și încheiau socotelile cassei alodiale. Ce desvoltare va fi luat poporațiunea comunei noastre în partea numerică dela conscripția mai sus pomenită și până către anul 1810, așadar' într'un pătrar de veac, nu putem statori cu siguranță.

În lipsa altor documente privitoare la acest obiect însemn după un Conspicț de dare, compus pe anul administrativ 181½ starea de atunci a poporațiunii, adică cu 83 de ani înapoi. Erau adică de toate 410 familii supuse dării, între care 382 gr.-or., ear' 28 gr.-catolice. Văduve au fost de toate 97, între care 88 gr.-or., ear' 9 gr.-cat. Familii neorustice (Țigani) au fost de toate 20, între care gr.-or. 19, ear' gr.-cat. numai 1.

Pe anul acesta diregătorია comună a fost în următorul mod alcătuită:

1. Bucur George, jude.
2. Bucur Voic, orator.
3. Simion Popa, vornic.
4. Bucur Manta, împărțitor.
5. Petru Hanzul
6. Lupe Albuș
7. Maniu Ihora
8. Avram Manciu
9. Iacob Gligore și un anumit Bucur Cătaramă, păzitor de vii. Se mai amintește și de un Ioan Dēmian, diacon.

(Va urma)